

Kloštar u Pajngrtu

Anna-Maria Blutmager

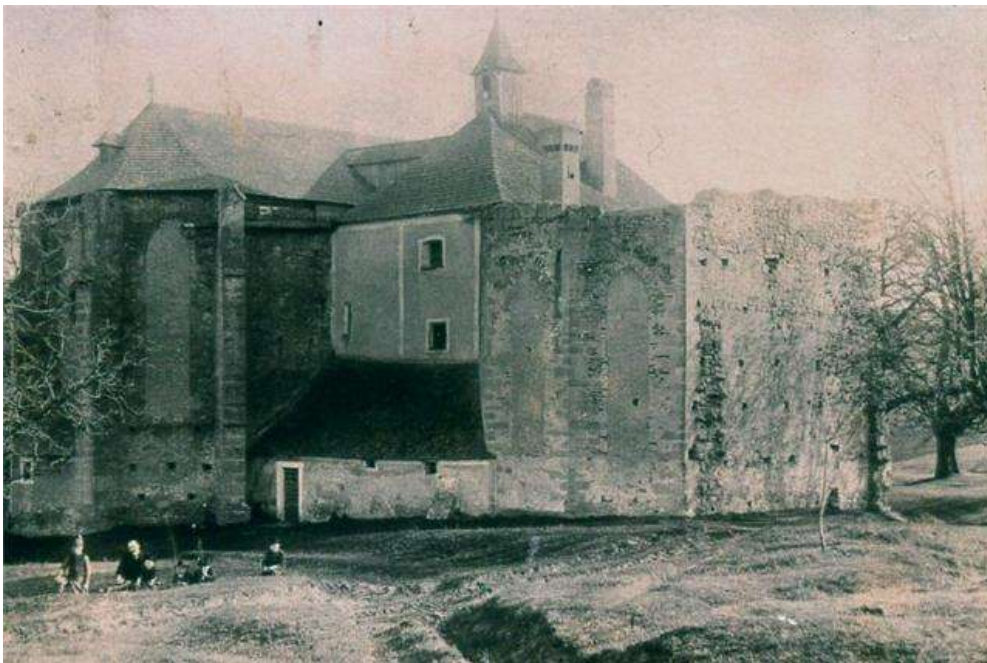

Sadržaj

1. Kloštar u Pajngrtu
2. Utemeljenje kloštra 1475. ljeta
3. Ulrich von Grafenegg
4. Pavlinci
5. Jurska kongregacija pustincev
6. Povijest izgradnje i povištvo
7. Kloštar danas

Kloštar u Pajngrtu

Kloštar u Pajngrtu, nazvan i „Pusti kloštar“, „Stari kloštar“, „Eremitaža“ ili „Stan pustincev“, leži oko petsto metarova zapadno od sela, okrojen stabaljem i lapti. Ulrich von Grafenegg darovao je oko 1475. ljeta kloštar pavlincem. 1493. ljeta je strašan oganj uništio kloštar i crkvu. Kloštar je ostao 250 ljet prazan i zapušćen, a fratri su se po ognju odselili u kloštar u Velikom Vandorfu (Banfalva), ki leži u blizini Pajngrta i koga je isto utemeljio Ulrich von Grafenegg. 1743. ljeta, dakle po 250 ljeti, naselio se je pustinac Arsenije Braidenaicher u pusti, zaostavljeni i zanemareni kloštar i počeo s obnovljenjem. Od onda je lipa kloštarska crkva «Svetomu križu» hodočasna crkva, u koj ljudi osebujno poštivaju Mariju i se molu Majki Božjoj. 1986. ljeta završilo se je zadnje popravljanje kloštra i ova jednostavna ali kvalitativna zgrada u gotskom stilu predstavlja jednoga od najznamenitijih crkvenih spomenikov matrštovskoga kotara.

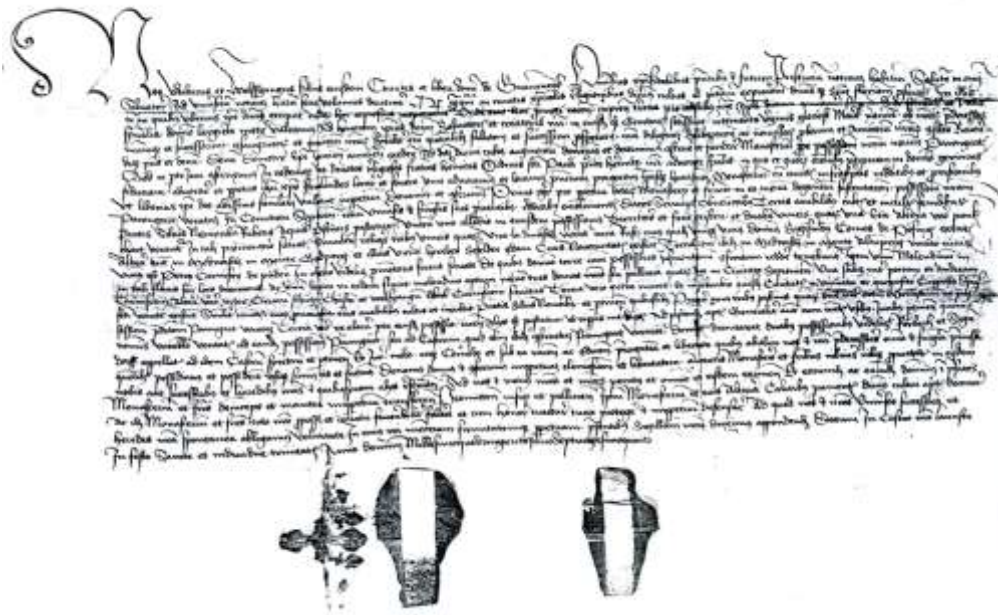
Utemeljenje kloštra 1475. ljeta

1475. ljeta grof Ulrich von Grafenegg i njegov sin Vuk u Landsee-u su dali napisati dve povelje za osnivanje kloštra: jednu na nimškom jeziku, a drugu na latinskom jeziku. U nji je zapišeno da ćedu pokloniti kloštar, koga su uprav gradili u blizini Pajngrta, redu Svetoga Pavla, prvoga pustinca, ki je bio njihov patron. Da bi kloštar i fratri bili dovoljno opskrbljeni sa svim za žitak potribnim, dostao je kloštar cijelo selo Pajngrt, dva vinograde u selu, nekoliko vinogradov u Merbišu i Rušti, malin u Šundrofu, tri stane u Šopronu i drugo. Donatori obavezali su se, da ćedu kloštarsku crkvu opskrbiti potribnim pohištvom i potribnimi predmeti za liturgiju - kaleži, monstrancijami, mašnom pratežom i drugim i da ćedu fratre uvijek podupirati i čuvati. 1479. ljeta se je izgradja kloštra završila. Sam madjarski kralj Matijaš Corvinus je dao nalog «csornanskomu konventu», da upelja pavlince u „Kloštar Blažene Dvice Marije“ u Pajngrtu.

1493. ljeta strašan oganj uništio je kloštar i crkvu, a fratri su se po tom odselili u kloštar u Wandorfu blizu Šoprona.

Ulrich von Grafenegg

Ulrich von Grafenegg, rodjen oko 1415/20. ljeta u Švapskoj, služio je 1440. ljeta pod Friedrichom III., ki je bio kralj od 1440. do 1493. ljeta, i cesar od 1452. ljeta nadalje. 1446. ljeta Ulrich von Grafenegg je dostao grad Pajngrt, ki je ončas pripadao ugarskomu kraljevstvu. Friedrich je kratko pred tim osvojio grad Pajngrt, ki je predstavljao važnu tvrđavu za zaštitu svoje rezidencije u Bečkom Novom Mjestu.

Ončas se je Ulrich sprijateljio s Andreasom Baumgirchnerom iz Schlaininga. Obadva su bili poznati kao jako hrabri. Baumkirchner je bio snažniji, a Grafenegg spametniji i lukaviji.

Obadva su bili zapleteni u boj za ugarsku kraljevsku korunu, ki je vladao med Friedrichom III., Ladislavom V. i Matijašom Corvinusom.

Ulrich von Grafenegg služio je do 1456. ljeta u Friedrichovoj vojsci. Potom je ali prelazio u Ladislavovu vojsku. Dvi ljeta kašnje, dakle 1458. ljeta odibrali su Matijaša za ugarskoga kralja. Kad su ljetodan kašnje, 1459. ljeta u Güssingu odibrali Friedricha isto za ugarskoga kralja, je bio Ulrich von Grafenegg med magnati-birači. Zato je dostao grbovsko pismo i pravo za kovanje pinez.

Ali jur 1463. ljeta minjao je opet strane i kralj Matijaš Corvinus darovao mu je iz zahvalnosti Željezno.

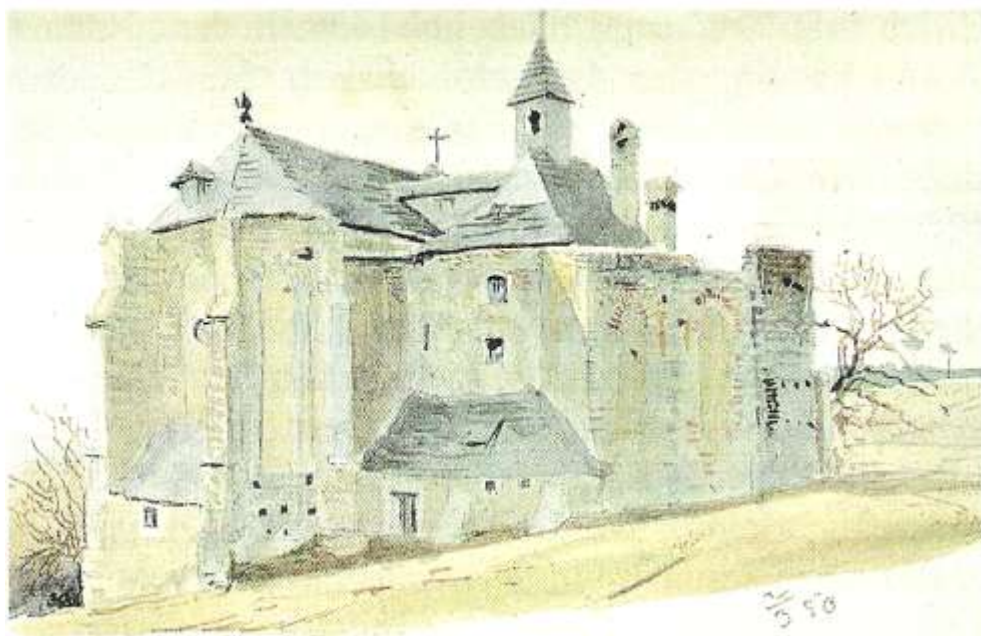
1467. ljeta, kad se je grozila turska opasnost, su se Friedrich III. i Matijaš Corvinus kratkoročno ujedinili i obadva su Ulricha imenovali za vojnoga kapetana protiv Turkov.

Ulricha kćer Margareta je bila udata za Wilhelma, sina svojega prijatelja Baumkirchnera. Tako je bio i Ulrich zapleten u Baumkirchnerovu svadju. Ovu svadju je Friedrich završio tim, da je naredio da buntovnikom i njegovim peljačem odsiće glavu.

Nato se je Ulrich stavio pod zaštitu ugarskoga kralja Matijaša Corvina, ki mu je iz zahvalnosti darovao imanja.

Naklada pajnrgskoga kloštra i darovanja Ulricha k pavlincem (ki su bili najdraži redovniki kralja) 1475. ljeta, valja dakle i kao političko poštovanje i vraćanje usluge.

Ulrich von Grafenegg umro je 1487. ljeta pri opsadi grada Klamm-Schottwien, kad je metak pogodio njega, namjesto kralja Matijaša Corvina.

Pavlinci

Pavlinci, imenovani po sv. Pavlu, prvom pustincu, ki je umro 342. ljeta, su jedini red katoličanske crkve, ki je osnovan u Ugarskoj. Red su zbog toga svenek u svi zemlja Svete Štefanske korune osebujno podupirali. Jedan gavran je po legendi pojio Pavla, a Matijaš Corvinus je imao gavrana u svojem grbu!

Biškup Bertholdus von Fünfkirchen i granski kanonik Eusebius utemeljili su pavlince u 13.stoljeću. 1270. ljeta je Rim službeno priznao red pavlincev.

Pravila reda su bila dosta stroga. Pavlinci su se morali obavezati za:

- siromaštvo
- pokoru
- marljivu molitvu
- oštar post

Oprava pustincev je bila:

- kostanjasta grubna halja s velikom kapucom
- kožni remen

Pavlinci i vjerniki su jako poštovali Majku Božju i to poštovanje Majke Božje karakterizira načelo pavlinskoga reda.

U 17. i 18. stoljeću postojalo je u Ugarskoj već od 130 pavlinskih kloštrov. Ali 1786. ljeta je Jožef II. u Ugarskoj i u drugi zemlja habsburške monarhije zabranio redovništvo. Dopušćeno je bilo stoprv opet 1930. ljeta. Ali 1951. ljeta, za vrime komunizma su Ugri opet zabranili redovništvo. Pavlinci opet oficijelno u Ugarskoj postojuju od 1989.ljeta.

Danas se najveći Pavlinski kloštar nalazi u poljskom hodočasnom mjestu na Jasnoj Gori u Čenstohavi. Pavlinci se već od šest stoljeć skrbu za ov red. Svako ljeta oko 3-4 milioni hodočasnikov pohodi „Črnu madonu“.

Danas živi oko petsto pavlincev u 65 kloštrov, u 16 zemalj širom četirih kontinentov.

Jurska Kongregacija pustincev

1712. ljeta su se rasipani pustinci jurske biskupije skupili u kongregaciji pustincev.

1743. ljeta naselio se je pustinač Arsenius Braidenaicher u pustom i propalom Pajngrtskom kloštru i je počeo s pomoću mnogih dobročiniteljev obnoviti zgradu. 1756. ljeta su ga odibrali za starešinu svih pustincev u jurskoj biskupiji. U Pajngrtskom kloštru su uredili takozvani kaptolski stan svih pustincev, kade su oni održali svoja generalna spravišća.

Pustinci u jurskoj biskupiji živili su po regula reda sv. Antona pustinca (252. - 356.), ki je uz sv. Pavla, prvoga pustinca isto bio patron kongregacije eremitov. Oprava pustincev je bila kostanjasta grubna halja (talar) s velikom kapucom i kožnim remenom. Fratri su morali nositi gustu, dužičku bradu. I ovput se kloštarska zajednica u Pajngrtu nije mogla dugo držati: jur po nekoliko deset ljeti, za vrime cesara Jožefa II. ukinuli su se svi kloštri. 2. aprila 1782. ljeta došla je careva komisija u Pajngrt, popisala inventar kloštra i naredila da se kloštar zatvori. Ipak je kloštar ostao i nadalje bio još nastanjen. Zadnji pustinač imenom Ivan Gartner umro je 1836. ljeta.

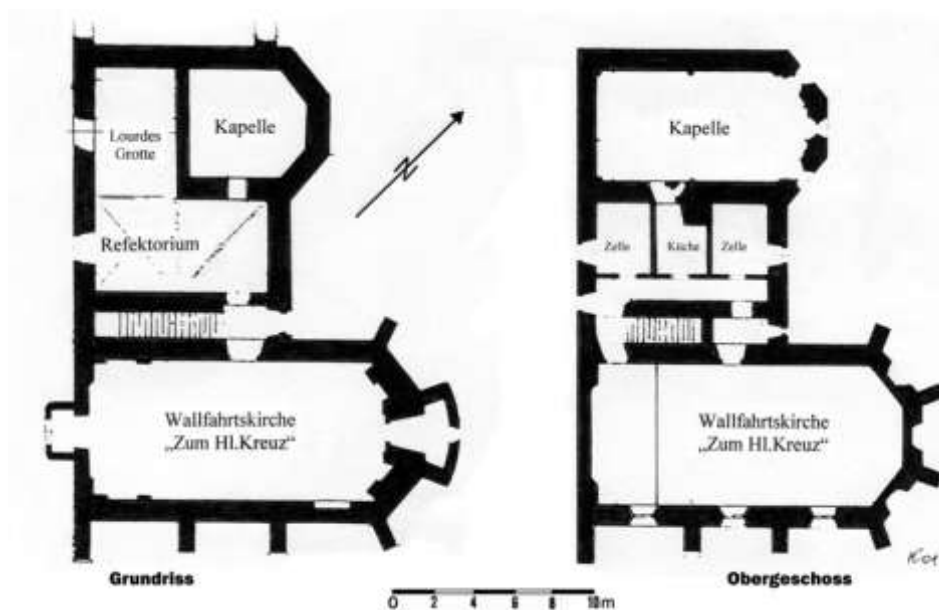
Povijest izgradnje i pohoštvo

Kako se u povelji za osnivanje kloštra piše, počeo se je kloštar graditi 1475. ljeta. Ova prvobitna kloštarska zgrada imala je tri dijele:

- kapelu
- kloštarsku crkvu na jugu
- dio, ki je ležao u sredini i povezao crkvu i kapelu, a sastajao se je od blagovaonice i hižov redovnikov

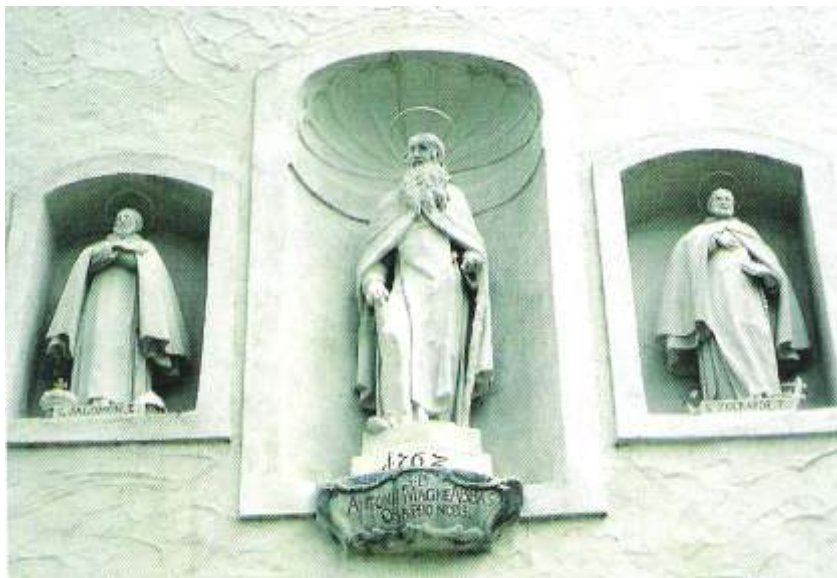
Ovi tri dijeli još dan danas postoju. Daljnje prigradnje na sjevernoj i zapadnoj strani već ne postoju.

Za sridnji dužički dio današnje hodočasne crkve Svetoga Križa je bilo prvobitno predviđeno, da bude koruš u obliku križa i da se proširi dupljasto tako veliko prema zapadu, kot je sridnji dio crkve. Kod visokih oblokov su se velikim dijelom održale lipe geometrične forme iz gotičke dobe.

Crikva i kloštar u Pajngrtu su zgradjeni u gotičkom stilu, iako se je tada u Ugarskoj jur gradilo u novom florentinskom stilu. Kralj Mate Corvinus je upeljao i raširio ugarsku renesansu u 15. stoljeću. 1762. ljeta su u fasadu na zapadu ugradili štatue:

- svetoga Salomona
- svetoga Antona
- svetoga Zoerardusa

Kako su ove tri štatue od pješćanskoga kamena prikazane, je jako rijetko.

U sredini stoji bradati sveti Anton aureolom. Nosi redovničku pratež, kaput sa kapucom i palicom u ruki. Na podnožju štatue stoji natpis iz 1762. ljeta: „S. P. Antonii magne abbas ora pro nobis“, ča znači: „Sveti Anton, veliki opat, moli za nas“. Rodjen je u Egiptu 252. ljeta a umro je 356. ljeta. Poštujemo ga kao oca kršćanskoga redovništva. Sveti Anton je patron protiv ognja i kuge. Njegov imendan slavimo 17. januara.

Na livu i na desnu stran svetoga Antona stoju u mali niša štatue svetoga Salomona i svetoga Zoerarda.

Sveti Salomon je bio ugarski kralj od 1063. do 1074. ljeta. Po mnogi udarci sudbine i zgubljenom boju okrenuo se je prema Bogu. Postao je benediktinac i preostali žitak prebavio je molitvom, postom, hodočašćenjem i pobožnošćom kao eremit. Kao kralj su mu bile važne zemaljska moći zemaljska dobra, a kao pustinac trsio se je za božji blagoslov. Jednoga dana došao je u grad Stuhlweißenburg i umišao se med siromaha i prosjake, ki su prosili njegovoga

nasljednika, kralja Ladislava za milodare. Kralj Ladislav ga je upoznao i ga pozvao k sebi, ali Salomom je skrsnuo. Umro je 1087. ili 1088. ljeta.

Sveti Zoerard, isto nazvan i Seohardus ili Svorad, u Austriji je kumaj poznat. Poštuju ga u Ugarskoj i Slovackoj. Štatu u Pajngrskom kloštru obučena je u fratarski kaput, u livoj ruki drži knjigu, a stoji u šuplom stablu.

Zoerard je 998. ljeta došao s njegovim školarom Benediktom iz Poljske u Ugarsku. U onom času su kloštri bili jako traženi i popularni, jer su se ljudi bojali prelaza u novo tisućljeće, dakle ljeta 1000., kad su mislili, da će onda biti kraj svita na zemlji. Tako je i pobožni Andreas Zoerardus dostao od zaborskog opata Filipa benediktinsku pratež. On ali nije živio u kloštru, nego u jednoj špilji u Trenčinu u Slovačkoj. Živio je kao sveti Anton u skrajnoj askesi. U času posta kroz vas dan nije pojjio već od četrdeset orihov. Cijelu noć je sideći spavao na stablu. Na glavi nosio je drvenu ploču od koje su četiri kameni doli visili i su ga tukli po glavi. Na golom tijelu su mu bili usko priveženi lanci, ki su mu s časom urasli u sveto tijelo. Cijeli dan je teško djelao u lozi i se strogo postio. Po njegovoj smrti 1009. ljeta, je kralj Ladislav njegovo tijelo dao otprimiti u katedralu Nitre, grad, ki isto leži u Slovačkoj. 1085. ljeta Zoerard je imenovan svetim. Svečujemo ga 17. jula.

Namještaj kloštarske crkve je bio jednostavan, isto kao i vjera pustinjakov. Glavni oltar napravljen je od pješćanoga kamena i štuka s velikim drvenim propelom, ki je flankiran od svete Marte, svete Marije Magdalene, svete Marije i svetoga Ivana Evangelista. Na livoj vanjskoj strani je Abrahamova žrtva, uza to sveti Pavao s gavranom, na desnoj strani Mojzeš kačom, uza to sveti Anton. Pred tim se nahajaju sveti grob, oltar s tabernaklom i preko toga niša s Celjanskom Madonom.

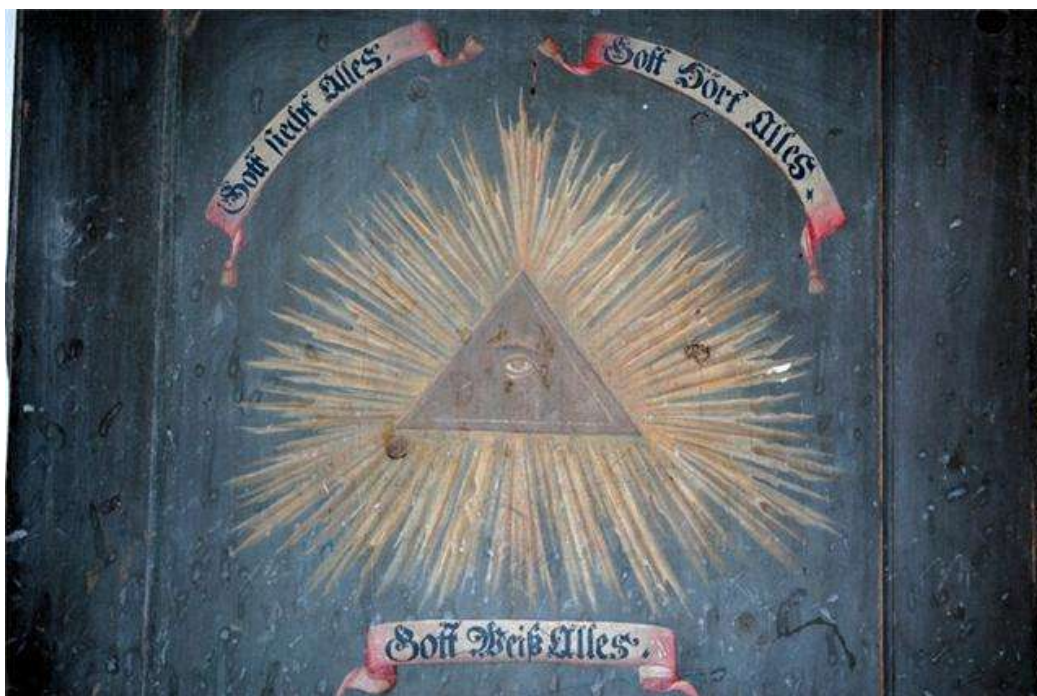
Osebjuna je sakreštija, ka se nalazi iza velikoga oltara. Desni mali oltar nam kaže oltarni kip sv. Antona. U ovom kipu se vidi u desnom kutu crkva s ruinom, mora biti da su to bivši zamak i pajngrtska crkva.

Dosta vridni su kipi križnoga puta, grobna ploča pustinjaka Romualda Laschaka, ki je najveći dio pohištva stvorio, kao i veliki luster, na čiji dijeli su napišena imena pajngrtskih vojakov, ki su spali u Prvom svitskom boju. Novogotičke orgule su 1928. ljeta donesli iz pajngrtske farske crkve u kloštarsku crkvu. Trokatni kloštarski trakt, ki je na sjevernoj strani priključen crkvi, dostao je u toku pregradnje od strane pustincev sredinom 18. stoljeća svoj današnji oblik.

1925. - 1927. ljeta, kad su pod peljanjem ondašnjega pajngrčanskoga farnika Martina Mersića kloštarsku zgradu temeljito obnovili, oblikovali su u prizemlju krasnu lurdsku špilju. Gradjevinarsko dijelo je besplatno izvršio seoski gradjevinar Karl Schiller. Troške za oblikovanje štatue Svete Marije poklonili su brati Babonić, ki su iz Amerike poslali 1.500 dolarov za renoviranje. Štatua svete Marije napravljena je od bijeloga talijanskoga Carrara-mramora, a oblikovao ju je bečanski kipar Hans Schwathe. Posvetili su ju 25. marca 1927. ljeta.

Na prvom i drugom gornjem katu nalazu se tri fratarske sobe. Uredio ih je Arsenije 1756. ljeta, pokidob su i neki drugi pustinjaki stanovali u pajngrtskom kloštru. Dijelom se još vidi skromni inventar, kuhinja praktično je uništena. Dosta interesantna su jedna vrata, ka imaju slike i natpis: „BOG VIDI SVE – BOG ČUJE SVE – BOG ZNA SVE.“

U Gradišću i drugi dijeli Europe postoji legenda, da pod zemljom postoju hodniki, ki vežu zamake, kloštre i grade. Da postoji neki hodnik od pajngrtskoga kloštra u Fortnavu, Šopron ili Novo Mjesto je tehnički nemoguće. Ta glasina se drži zbog toga, kad je kloštar bio zaista zakonski povežen s ovimi gradi i to se je kasnije krivo razumilo. Iskalo se je po ti podzemaljski hodniki, ali ča su našli su bile samo neke podzemaljske sobe: nemer pivnice za žajne fratre....

Kloštar danas

Početo od sredine osamdesetih ljet prošloga stoljeća održavaju se u kloštarskoj crikvi od maja do oktobra svakoga 13. navečer hrvatske fatimske pobožnosti s prošecijom sa svićami.

Crikveni dan pajngrtskoga ili kloštarskoga kiritofa slavi se na Uzvišenje svetoga Križa 13. septembra, nazvan i Križeva. U praksi je to ali uvijek subota, ka slijedi na pravi kiritof.

Pajngrčani i mnogi hodočasnici iz bliže i daljne okolice rado dođu u kloštar da svečuju onde svetu mašu. Za Hrvate je pri lipom vrimenu taborska sveta maša pred kloštrom, a za Nimce je maša nutri u crikvi. Potom idu na sajam i se malo zabavljaju s poznanci i prijatelji uz dobru kapljicu vina.

Pohod kloštra je uvijek velik vjerski i umjetnohistorički doživljaj.

Hrvatski pregled

SAMOSTAN U PAJNGRTU

Samostan u Pajngрту leži oko 500 metara zapadno izvan sela. Osnivanje samostana temelji na fundaciji porodice Grafenegg, koja je u 15. stoljeću u austrijsko-mađarskom graničnom prostoru posjedovala ogromna dobra. Porodica Grafenegg donjela je red pavlinaca, koji je u ono doba već bio prilično raširen, u ovo malo selo u današnjem Gradišću.

Godine 1475. Ulrik Grafenegg i njegov sin Vuk osnovali su samostan, ali gradnja samostana tada još nije bila završena. Kao dotaciju darovali su samostanu selo Pajngrt sa svim dohotcima selana, kao i nekoliko vinograda u Merbišu i Rušti, jedan mlin u Šundrofu i tri kuće u Šopronu. Donatori dalje su se obavezali da će samostansku crkvu opskrbiti potrebnim pohištvo kao i potrebnim liturgijskim predmetima.

Gradnja dovršena je 1479. godine. Iste je godine samostan posvećen i uselili su se prvi pavlinci. Boravak pavlinaca u samostanu nije dugo trajao, zato što je godine 1493. strašan požar uništio samostan i crkvu, tako da su se pavlinci morali odseliti u samostan u Banfalvi, koji je bio u susjedstvu, i koga je također osnovao Ulrik Grafenegg.

Nakon napusta pavlinaca ovo mjesto bilo je pusto, zaostaveljno i zanemareno oko dvjesto godina. Tek 1743. godine naselio se pustinač Arsenije Braidenacher u propalom samostanu u Pajngrtu i počeo obnovljenjem. Pomoglo mu je pri tome mnogo dobročinitelja.

1756. je godine Arsenije bio odbran seniorom i predstojnikom svih pustinaca u djurskoj biskupiji. On je odredio da pajngrtski samostan postane takozvanim kaptolskim samostanom svih pustinaca, u kojem su pustinci obdržali svoja generalna spravišća. Pustinci u djurskoj biskupiji živjeli su po regulama reda svetog Antuna pustinca, koji je bio pored svetog Pavla, prvog pustinca, patrona kongregacije pustinaca.

Odjeća pustinaca sastojala se od talara smeđe boje, napravljeno od grubog materijala, s velikom kapuljačom i kožnim remenom.

Nažalost i ovog se puta samostan nije mogao dugo držati, zato što je tijekom ukidanja samostana za vrijeme cesara Josipa II pustinska zajednica raspušćena. 2. travnja 1782. godine careva komisija došla je u samostan,

popisala inventar i naredila zatvaranje. Samostan je ipak bio i nadalje nastanjen. Posljednji pustinač imenom Ivan Gartner umro je 1836. godine.

Prvobitna samostanska zgrada sastojala se od tri dijela i to od:

- a) kapele, koja je u 18. stoljeću pregrađena u kaptolsku dvoranu,
- b) samostanske crkve na jugu i
- c) povezujućeg trakta, koji leži između kaptolske dvorane i crkve.

Srednji dugački dio današnje hodočasne crkve svetog Krsta od početka bio je predviđen kao takozvana 3/8-mična apsida s gotskim svodom u obliku krsta. Južnu fasadu i apsidni poligon dijelu potporni stupovi s duplim stepenicama. Kod visokih prozora održani su lijepi geometrični oblici gotičkog nakita.

U drugoj polovini 18. stoljeća, kada su se pustinci naselili u ovom samostanu, samostanska zgrada prilagođena je novim prilikama i samostanska crkva novo je uređena. Nadograđena je portalna predgradnja. U njezinoj fasadi nalaze se u malim nišama kipovi triju svetih pustinaca, naime svetog Salomona, Antuna i Zoerarda. Oltari su također iz tog doba. Glavni oltar je napravljen od pješčanog kamena i štuka, veliko drveno propelo flankirano je od svete Marte, svete Marije Magdalene, svete Marije i svetog Ivana Evangelista. Desni mali oltar pokazuje kip svetog Antuna.

Trokatni samostanski trakt, koji je na sjeveru nadovezan crkvi, dobio je tijekom pregradnje u 18. stoljeću svoj današnji oblik.

1926. godine, pod vodstvom tadašnjeg pajngrtskog svećenika Martina Meršića, samostan temeljito je restauriran. U prizemlju oblikovana je krasna lurdka špilja kipom svete Marije, napravljena od bijelog mramora.

Početo od sredine osamdesetih godina 20. stoljeća održavaju se u samostanskoj crkvi od svibnja do listopada svakog 13. navečer hrvatske fatimske pobožnosti sa procesijom sa svijećama.

Crkveni dan pajngrtskog samostana održava se na dan Svetog Krsta, to jest 14. rujna, ali slavi se redovito sljedeću subotu. Pajngrčani kao i mnogi hodočasnici iz okolišnih sela uživaju taj posebni dan, slave svetu misu – Hrvati slave pri lijepom vremenu taborsku svetu misu, Nijemci slave svetu misu unutar crkve – potom idu na sajam, razgovaraju sa poznancima i prijateljima uz dobro vino...

citiranje izvora

<http://de.wikipedia.org/wiki/Pauliner>

Das Kloster von Baumgarten – Dr. Karl Kaus